

Letní jitro

Sbor hvězd se na obloze tratí,
v kraj nebe zlatý roste lem,
noc, bezpočetných světů máti,
lká, slzí – na květech to znáti, –
snad sirou oplakává zem.

V luh slétá sivý holub s báně,
a setbu vlní boží dech;
pták zpívá, slunce lehá v stráně,
a znovu vísky Anděl Páně
chví kovových se na ústech.

Kol všude jas a zvuk a vůně
z rtů děv i růží, bezu, rout;
vše volno zas. Jen člověk stůně
pod tíží svých žití pout.

K interpretaci jsem si vybrala báseň ze sbírky *Černé růže* (1901), která obsahuje sedmdesát šest skladeb a jejím autorem je Adolf Heyduk. Básník druhé poloviny devatenáctého století, jeden z májovců. Narodil se v Předhradí roku 1835 jako syn truhláře. Verše psal už před maturitou do školního časopisu. Studoval techniku, rok v Brně, potom odešel do Prahy. Přátelil se s Janem Nerudou. Hodně cestoval, navštěvoval Slovensko, podíval se do Itálie, Porýní, na Kavkaz. Zemřel roku 1923 v Písku, kde je také pohřben. K jeho tvorbě jsem se dostala až v rámci povinné četby, ale jeho verše jsem si oblíbila a občas se k nim vracím.

Báseň *Letní jitro* je ve sbírce zařazena mezi skladbami *Smírce* a *Výsledek*. Tvoří ji tři strofy, první dvě mají pět veršů, třetí jen čtyři. Rým v prvních dvou strofách má zvláštní schéma, jako by byl kombinací střídavého a obkročného: abaab. V poslední strofě je už pak rým střídavý.

První strofa je obrazem okamžiku, v němž se rozednívá, tedy v čase mezi nocí a dnem, v čase na přelomu. Přítomný čas gramatický z nás činí pozorovatele té chvíle, přímé svědky. Vzhledneme a spatříme hvězdy, ale hvězdy, které lidským očím mizí z pomalu blednoucí oblohy. Ztrácí se zlatá světla, která zdobí bezmračnou noc, přichází o své kouzlo i jas jen proto, aby nás uchvátila větší, žhavější hvězda, která pomalu stoupá na místo svých menších sestřiček, slunce. První dva verše krásně zachycují plynulost toho okamžiku. Ale hned poté, co spatříme vykukující srpek sluníčka, jsme nuceni vzpomenout si znovu na čas noční, kterému dochází písek v přesýpacích hodinách. A noc se nám připomene velkolepě, jako „bezpočetných světů máti,“. Já bych to viděla buď jako připomínku toho, že na nočním nebi můžeme kromě hvězd pozorovat i některé planety, nebo že je to čas tajemný a pohádkový, který otevírá dveře nejružnějším bytostem a magickým dějům, světům mytickým. Ale nyní odchází. A pláče. Ranní rosa padá na zem, podívej, tam na květech se třpytí poslední stopa noci na tváři nového dne. Nepláče však nad vlastním koncem. Loučí se s nyní zase osamělou zemí.

Druhá strofa nám již ukáže krajinu. A záleží na nás, zda budeme sledovat přistání holoubka v lese, listnatém a vlhkém, anebo na louce (slovo má oba významy). Já bych se klonila spíš k obrazu louky, která se zelená v blízkosti polí a kolem se tyčí kopce. Pofukuje vítr a rozvlíní zrající obilí a jiné rostliny, vše, co člověk zasel. Jestli nás holoubek snesl na svých křídlech ke kraji, zrající pole

nás obrátí k nebi, k Bohu. To on bdí nad poli a bude-li lidem přát, čeká je dobrá sklizeň. Jeho dech dává všemu růst.

Třetí verš druhé stropy nás nechá zapojit i uši. Nasloucháme zpěvu ptáka, jediného ptáka. Zvláštní utišení, které navozuje atmosféru okamžiku před něčím důležitým, chvíle zatajeného dechu, vyčkávání. To, že „slunce lehá v stráně“, vše zklidňuje. Zároveň však udržuje při životě představu jitra, když paprsky osvětlují svahy. Krajina se tiší a klidní pro okamžik modlitby, která se nese z vesnického kostela, poté, co byla ohlášena zvony, jako každé ráno. A budou k ní zvony zvonit znovu, ještě v poledne a večer. A následující den zas. Ohlašuje se čas dne, ale pod rouškou „znovu“ i jakýsi čas cyklický a s modlitbou čas rituálu, čas duchovní.

Pohledem na vísku a kostel jsme se z okolní přírody přesunuli k lidem. Posvátný okamžik modlitby pominul a vše ožívá. Vše je prostoupeno radostí a světlem, vše zvučí a vzduch voní. Vše je barevné: rudé rty děvčat, pestré růže, bílý bez, žlutá routa. Všechny tři rostlinky také výrazně, krásně a specificky voní. Rty dívek kromě toho, že přináší barvu a lidský prvek, přidávají i ke zvuku z předchozího verše, mohou zpívat nebo si povídat, případně se může mísit obojí. To je však na nás a naší představivosti, báseň nám nic víc neříká. Vše je svobodné, bez hranic, tak, jak vždy bylo a bude. Jenom člověk se této volnosti vymyká. Svazuje a tíží jej jako nemoc způsob, kterým vede svůj život, vztahy, které má v rámci společnosti, starost o naplnění vlastních potřeb, samotná jeho existence. Příliš se zabývá sebou samým. Příliš mnoho času věnuje zajištění svého přežití, popřípadě blahobytu. Proto je mu svoboda upřena.

Nádherné vylíčení letního svítání, které rozkvetne v ráno. Od měnicího se nebe, zvukem zvonů k vesnici a člověku. Propojení modlitbou, každodenním rituálem, s duchovním světem a tradicí. Připoutání k zemi, pohled na člověka a krajinu. A vrchol básně vyslovuje touhou po svobodě člověka, aby byl tak volný, jako příroda, která jej obklopuje, v jejíž blízkosti žije. V básni se nám však nenabízí způsob, kterým by člověk mohl takového stavu dosáhnout.

- pár vnímavých pozorování, ale interpretace není napsána podle schématu, které jsme si zadali: subjekt – prostor – čas. Proto prosím přepracovat

Báseň čerpána z: HEYDUK, Adolf. Černé růže. 2. vyd. Brno: Tribun EU, 2009, 109 s. ISBN 978-80-7399-744-1.